

ION BĂRBUȚĂ

Institutul de Filologie
(Chișinău)**DE LA STRUCTURILE ACTANȚIALE
ALE VERBULUI LA ENUNȚ**

Enunțul este, după cum se știe, unitatea sintactică minimală folosită în procesul de comunicare pentru realizarea unui act de limbaj. Cât privește modalitatea de organizare a enunțului, majoritatea cercetătorilor menționează că acesta reprezintă o unitate extrem de complexă organizată pe structuri funcționale în cadrul a diferite niveluri.

Scopul acestui articol este de a descrie procesul de generare a enunțului în limba română. Constituirea enunțului ca unitate comunicativă reprezintă un fenomen care implică o serie de procese condiționate de raportarea conținutului enunțului la realitatea desemnată, precum și la celelalte componente ale situației de comunicare. În plan structural, procesul de constituire a enunțului poate fi prezentat ca o trecere de la structurile actanțiale ale verbului la enunț ca unitate de bază a comunicării. Referitor la procesul dat, este de menționat că în cele mai multe cazuri una și aceeași structură actanțială poate servi drept bază pentru constituirea unui ansamblu de enunțuri.

Totodată, semnificatul global al enunțului este interpretat ca o entitate structurată pe mai multe niveluri. Propunerea unei analize multiaspectuale permite soluționarea mai multor probleme legate, pe de o parte, de polisemia părților de propoziție și, pe de alta, de corelația dintre aceste valori în structura unei sau altei părți de propoziție. În felul acesta, soluția „descompunerii” este mult mai acceptabilă decât cea a blocului în ansamblu, deoarece face posibilă înțelegerea mecanismului de variere a diferitelor niveluri ale enunțului unul în raport cu celălalt.

După cum se menționează în lucrările de specialitate, conținutul și organizarea enunțului depind a) de informația transmisă și b) de situația de comunicare, reprezentată prin participanții la actul comunicativ (locutor și alocutor), dar și prin coordonatele spațio-temporale ale cadrului de realizare (GALR, II, p. 13). În conformitate cu acești factori în structura semnificatului global al enunțului se delimitează următoarele straturi de semnificație:

Straturi de semnificație	Clasificarea acestor straturi în funcție de corelarea lor cu elementele actului comunicativ
1. Nivelul referențial	1. Componenta dependentă de situația denotată
2. Nivelul predicativ 3. Modalitatea	2. Componenta dependentă de natura logico-cognitivă a comunicării verbale
4. Nivelul discursiv-pragmatic	3. Componenta dependentă de contextul comunicativ
5. Nivelul comunicativ-pragmatic 6. Aspectul ilocuționar	4. Componenta dependentă de caracterul intențional al comunicării verbale

După cum vedem din acest tabel, straturile de semnificație pot fi puse în corelație cu diferite componente ale actului de limbaj. Acest aspect este definitoriu pentru fiecare dintre straturile de semnificație care intră în componența semnificatului global al enunțului.

Este bine știut faptul că, pentru a genera un enunț, vorbitorul pornește de la descrierea unei situații, a unei stări de lucruri din realitate. Prin urmare, primul component semantic al enunțului este unul de natură referențială, acesta fiind dat de raportarea conținutului enunțului la situația denotată. După opinia autorilor Gramaticii Academiei, nivelul în cauză „reprezintă componenta principală a conținutului informațional al enunțului” (GALR, II, p. 15). Structura acestui nivel este dată de structura actanțială a verbului predicat și reprezintă, de fapt, actualizarea acestei structuri prin plasarea în pozițiile deschise de verb a actanților respectivi. Astfel, nivelul în cauză poate fi descris cu ajutorul structurilor actanțiale constituite pe baza trăsăturilor semantice ale rolurilor tematice și ale predicatului semantic. De exemplu, dacă analizăm următoarele enunțuri: *Sportivul aleargă. Piatra se rostogolește la vale. Elevul citește o carte. Copiii au spart geamul cu mingea*, putem constata că structura lor semantico-sintactică corespunde structurii actanțiale a verbului predicat. Astfel, verbul *a alerga* implică un singur actant (agentul) și enunțul constituit cu ajutorul acestui verb, de asemenea conține, în afară de verbul predicat, o singură parte de propoziție: subiectul. Analiza acestor exemple ne îndreptățește să conchidem că modelul semantico-sintactic al enunțului este determinat de structura semantico-valențială a verbului.

Poziția privilegiată a verbului în procesul de constituire și în organizarea enunțului, manifestată în capacitatea lui de a determina structura enunțului la nivel referențial, se datorează trăsăturii sale de a implica actanții și circumstanțele actualizate prin amplasarea în pozițiile deschise de verb a determinanților corespunzători.

În același timp, pe lângă componentul referențial, un enunț cuprinde în structura sa semantico-sintactică mai multe valori determinate de factori de natură diferită. Toate aceste valori și semnificații ale enunțului constituie, de fapt, un rezultat al implicării în comunicare a contextului situațional în care se desfășoară activitatea enunțiativă. Cât privește rolul nivelului referențial în cadrul enunțului, trebuie menționat că el este un element esențial, reprezentând, de fapt, temelia oricărui enunț, întrucât, în procesul de constituire a acestuia, toate celelalte straturi de semnificație interferează cu componenta referențială a structurii semantice a enunțului. Diferența dintre nivelul referențial și celelalte straturi de semnificație rezidă în tipul de informație codificat determinată de corelația cu un anumit tip de component al actului de limbaj. Astfel, dacă nivelul referențial descrie situația din realitate, atunci celelalte straturi adaugă valori care derivă din actul de comunicare. Anume în acest sens trebuie înțeleasă expresia că un enunț comunică mai mult decât semnifică [I, p. 14]. Ceea ce trebuie spus despre celelalte straturi de semnificație care vor fi analizate în continuare este faptul că ele toate se opun nivelului referențial prin raportarea lor la componente care sunt de natură comunicativă, și nu referențială. Toate aceste niveluri constituie blocul straturilor pragmatice.

Cel de-al doilea component delimitat în cadrul structurii semantico-sintactice a enunțului este nivelul logico-sintactic, numit și nivel predicativ. Categoria care stă la baza nivelului dat este predicativitatea. În literatura de specialitate această categorie cunoaște două interpretări. În primul caz, predicativitatea reprezintă actul de referire a conținutului codificat de enunț la realitate. În altă interpretare, predicativitatea înseamnă atribuirea unei caracteristici subiectului comunicării cu ajutorul unui predicat. În acest caz, predicativitatea este văzută ca o categorie logică al cărei conținut îl constituie relația stabilită între un subiect (obiectul comunicării) și un predicat (ceea ce se comunică despre subiect). Anume această de la urmă interpretare o vom accepta în lucrarea de față.

Cât privește semnificația unităților delimitate în cadrul nivelului predicativ, trebuie menționat că atât semnificația subiectului, cât și cea a predicatului se caracterizează printr-un grad foarte înalt de abstractizare. Astfel, subiectul are funcția de a identifica obiectul *despre care în enunț se spune ceva*. La rândul său, predicatul are rolul de a spune

ceva despre această identitate. În felul acesta, ca rezultat, prin combinarea acestor două funcții, enunțul ajunge să realizeze o aserțiune, adică să afirme ceva în legătură cu un obiect care servește în calitate de punct de plecare al comunicării.

Totodată, trebuie precizat că, deși cele două unități ale nivelului predicativ se presupun reciproc, ele se caracterizează totuși prin funcții și valori diferite. Subiectul îndeplinește în limbă o funcție referențială, de identificare. El are rolul de a desemna obiectul comunicării. La rândul său, predicatul îndeplinește o funcție de caracterizare, semnificativă. De exemplu, în enunțul *Ion este student.*, subiectul *Ion* identifică persoana căreia i se atribuie o anumită caracteristică cu ajutorul predicatului.

Referitor la identificarea unităților constitutive ale celor două niveluri – referențial și predicativ – trebuie menționat că distincția dintre ele este în general bine cunoscută în lucrările de lingvistică, cu singura deosebire că aceste două aspecte sunt analizate, de regulă, în cadrul aceluiași nivel. În acest caz se vorbește despre diferitele funcții ale aceleiași părți de vorbire. În lucrările de sintaxă care analizează semantica părților de propoziție, în special semantica subiectului și a predicatului, se menționează ca fiecare dintre părțile de propoziție principale îndeplinește mai multe funcții în cadrul enunțului, ceea ce implicit presupune că ele se definesc prin mai multe valori. Astfel, referitor la partea de propoziție reprezentată în enunț prin subiect se menționează că acesta îndeplinește în limbă o funcție semantică (are ca echivalent semnificația subiectului la nivel referențial), o funcție logică (corespunde semnificației predicatului de la nivelul predicativ) și o funcție comunicativă.

Descrierea primelor două niveluri ne permite să analizăm nivelul predicativ în planul corelației sale cu nivelul referențial-sintactic. Informația conținută de nivelul predicat, organizată în conformitate cu structura subiect – predicat, se suprapune informației codificate la nivelul referențial. Dat fiind că fiecare dintre aceste două niveluri se caracterizează printr-un mod propriu de structurare a conținutului informațional al enunțului, este posibilă stabilirea diferitor tipuri de relații între unitățile lor. În aceste condiții, apare problema selectării unuia dintre componenții structurii referențiale ca subiect al comunicării și a altuia sau a altora pentru amplasarea lor în poziția predicatului. Așadar, corelația nivel referențial – nivel predicativ rezidă în alegerea unui actant pentru poziția de subiect al comunicării.

În legătură cu această repartizare a componenților enunțului de la nivelul referențial la nivelul predicativ, trebuie observat că participantul selectat pentru poziția de subiect poate avea cele mai diverse roluri tematice. Astfel, inventarul de roluri care pot apărea în poziția subiectului este destul de eterogen.

Corelația dintre structura și unitățile nivelului referențial și predicativ și componentele situației desemnate ar putea fi prezentat cu ajutorul tabelului de mai jos.

Situația din realitate	Participant ₁ ↓	Proces ↓	Participant ₂ ↓
Nivelul referențial al enunțului	Agent ↓	Proces ↓	Obiect
Nivelul predicativ al enunțului	Subiect	Predicat	

Totuși, după cum demonstrează studiile de specialitate, în cele mai multe cazuri, în poziția subiectului este așezat participantul care se definește prin rolul de agent al acțiunii (*Avionul zboară. Vânătorul a împușcat un iepure.*) sau participantul care se caracterizează printr-o anumită însușire sau stare (*Hârtia e albă. Tabloul atârna pe perete. Piatra a crăpat.*). Trebuie menționat că numai în aceste situații subiectul indică, de fapt, subiectul real al acțiunii, stării sau caracteristicii. În toate celelalte cazuri, se constată o nepotrivire mai mare sau mai mică între specificul funcției sintactice subiect și valoarea rolului tematic utilizat în această poziție.

După cum relevă cercetătorii, celelalte roluri tematice caracteristice numelui folosit în poziția de subiect sunt următoarele:

- Forța: *Apele au rupt stăvilarul. Vântul mișcă frunzele. Furtuna a scufundat corabia. Ploile au distrus semănăturile.*;
- Pacientul: *Îmi place vinul. Mă dor picioarele. El a fost ajutat de familie.*;
- Beneficiarul unei acțiuni: *Parlamentarii se bucură de unele avantaje. Ion abuzează de prietenii săi.*;
- Ținta: *Fratele a primit o scrisoare. Lucrătorii și-au încasat salariul. Sportivii noștri au obținut multe medalii la întreceri.*;
- Experimentatorul: *Copilul a auzit bătăi în ușă și s-a speriat. Marinarii au văzut în depărtare o insulă. Mircea s-a supărat pe colegii săi fără motiv.*;
- Instrumentul: *Această cheie deschide orice ușă. Cuțitul acesta taie bine carnea. Medicamentele acestea micșorează tensiunea. Șurubul a răzbătut prin scândură.*;
- Posesorul: *Prietenul meu are o mașină nouă. Colegul meu posedă o casă în centrul orașului. Țara dispune de mari rezerve de petrol.*;
- Obiectul posedat: *Casa aparține bunicilor. Pământul este al țăranilor.*;
- Locativul: *Orașul abundă în vestigii istorice. Piața mișună de oameni.*

Concluzia care se impune în legătură cu utilizarea diferitor actanți în poziția sintactică a subiectului este următoarea. Faptul că poziția subiectului poate fi ocupată nu numai de agent, ci și de actanți de alt tip demonstrează o dată în plus că funcția de subiect ca obiect al comunicării nu are o motivare semantică, ci una legată de organizarea conținutului informațional al enunțului în conformitate cu structura binară a judecății.

Un aspect important legat de corelarea celor două niveluri vizează varierea lor în raport unul cu altul. Referitor la acest aspect, trebuie menționat că schema sintactică actualizată prin lexicalizarea valențelor deschise de verb la nivelul referențial este variabilă, în anumite limite, în raport cu nivelul predicativ. Aceste posibilități însă sunt totuși limitate. Astfel, posibilitatea de variere a nivelului predicativ în raport cu nivelul referențial este controlată a) de trăsături ale verbului și b) de determinări textuale și discursive [2, p. 314]. În cele ce urmează ne vom opri pe scurt asupra modalității concrete de variere a nivelului referențial în raport cu nivelul predicativ.

În primul rând, este vorba de marea diversitate de structuri ce caracterizează enunțurile la nivel referențial și care sunt determinate, în ultimă instanță, de structura actanțială a verbului. Deci semantica verbului predicat asigură organizarea semantico-sintactică a enunțului, atribuind numelor care actualizează structura actanțială a verbului diferite roluri semantice. În felul acesta, statutul semantic al numelui care la nivelul predicativ este folosit ca subiect al comunicării depinde de tipul de predicat. Importantă pentru această situație este distincția verb agentiv – verb nonagentiv. Este evident că în cazul unor verbe agentive poziția sintactică de subiect e ocupată de agent, iar în cazul unor verbe nonagentive această funcție revine unor roluri din cu totul altă sferă funcțional-semantică decât cea a agentului. Să analizăm, bunăoară, următoarele două enunțuri: 1) *Muncitorii sapă o fântână.* 2) *Casa aparține unui străin.* Primul enunț se caracterizează prin modelul semantic: *Agent – Proces – Obiect*, iar cel de al doilea are structura: *Obiect posedat – Raport de posesie – Posesor*. După cum putem observa, în cazul structurării conținutului referențial al primului enunț din perspectiva nivelului predicativ, în poziția subiectului va fi așezat agentul, iar în cazul celui de al doilea enunț, subiectul va fi reprezentat de numele cu rolul tematic de obiect posedat.

În al doilea rând, varierea raportului dintre unitățile nivelului referențial și cele ale nivelului predicativ este posibilă, în cazul construcțiilor cu un verb tranzitiv direct, datorită categoriei diatezei. În acest caz, alegerea unui actant pentru poziția de subiect este

determinată de intenția comunicativă a locutorului. Astfel, un nume având rolul semantic de pacient poate trece în poziția subiectului datorită transformării pasive, care, după cum se știe, are ca rezultat subiectivizarea celui mai puțin activ participant. La nivelul enunțului, prin transformarea de subiectivizare se înțelege procedeul care are drept rezultat alegerea și așezarea unui alt actant (de obicei, a pacientului) în poziția subiectului.

Referitor la acest tip de transformare, trebuie observat că, deși ea este determinată de intenția locutorului, este totuși parțial liberă [3, p. 512]. Restricțiile care pot împiedica acest tip de transformare sunt fie de natură lexico-sintactică, fie de natură pragmatică.

Ca urmare a constrângerilor lexico-sintactice, variația între o construcție tranzitivă activă cu agentul în poziția subiectului și o construcție pasivă în care obiectul (complement direct) a devenit subiect este posibilă numai în cazul verbelor pasivizabile [2, p. 314]: *Muncitorii construiesc o casă.* ⇒ *Casa este construită de muncitori.* După cum vedem, transformarea pasivă are ca rezultat subiectivizarea celui mai puțin activ participant. În cazul construcțiilor pasivizabile, vorbitorul are posibilitatea de a alege actantul care urmează să fie așezat în poziția subiectului în funcție de intenția sa comunicativă.

Iar în cazul verbelor impersonalizabile este posibilă variația unei construcții cu subiect cu o construcție fără subiect [2, p. 314]: *Copilul doarme.* ⇒ *Se doarme bine aici.* Astfel, după cum vedem, prin trăsătura sintactică a diatezei, există posibilitatea reorganizării sintactice a actanților (în cazul pasivului), precum și posibilitatea „marginalizării” unui actant (în cazul impersonalului propriu-zis) [2, p. 326].

Pe de altă parte, subiectivizarea, din punct de vedere pragmatic, poate fi admisă sau, dimpotrivă, poate fi blocată de structura informațională a enunțurilor anterioare [3, p. 512].

Următoarea categorie distinsă în cadrul structurii semantico-sintactice a enunțului este modalitatea, categorie subiectivă care exprimă atitudinea cognitivă, volitivă sau evaluativă a vorbitorului față de stările de lucruri, reale sau potențiale, descrise prin enunț [2, p. 673]. Din punctul de vedere al mijloacelor de exprimare, modalitatea este, în română, o categorie semantică, parțial gramaticalizată [2, p. 673].

În general, modalitatea este interpretată ca o implicare a vorbitorului în enunț. După opinia unor cercetători, enunțul este de neconceput fără modalitate. Deci pentru constituirea semnificatului global al enunțului este necesar ca latura descriptivă (conținutul informativ al enunțului referitor la un fapt, eveniment sau situație din realitatea extralingvistică) să se combine cu o informație care reprezintă aprecierea subiectivă a vorbitorului. Într-un enunț simplu de tipul *Afară plouă.*, informația despre o stare reală de lucruri (*ploaia care cade într-un anumit loc*) este asociată cu o informație de natură subiectivă. Vorbitorul prezintă acest proces ca având loc în realitate, ca pe un fapt real.

Modalitatea cuprinde următoarele tipuri de valori: a) valori legate de gradul de cunoaștere a realității descrise (atitudinea cognitivă): *Știu că plouă. Desigur că plouă. Cred că plouă. Pesemne, plouă.*; b) valori privind intenția și gradul de impunere a unor fapte virtuale / potențiale (atitudinea volitivă și prescriptivă): *Vreau să plouă.*; c) valori legate de aprecierea pozitivă sau negativă a unor stări (atitudinea evaluativă): *Din păcate, plouă.*

Cât privește relația dintre modalitate în calitatea ei de informație dependentă de natura logico-cognitivă a comunicării verbale și nivelul referențial ca element de bază al structurii semantico-sintactice a enunțului, trebuie spus că cea dintâi este o informație secundară, în sensul că ea însoțește informația obiectivă privind starea de lucruri descrisă. În același timp, spre deosebire de celelalte niveluri, de exemplu, nivelul predicativ, modalitatea, datorită caracterului său, în mare parte, subiectiv, nu influențează în vreun fel structura nivelului referențial.

Un alt component din structura semantico-sintactică a enunțului este actualizarea spațial-temporală numită și categorie a localizării situaționale. Această categorie cuprinde valorile legate de actul localizării conținutului enunțului în raport cu axa temporală și cu coordonate spațiale în care se produce actul de comunicare. Altfel spus, localizarea situațională asigură punerea în relație a stării descrise de enunț cu datele concrete ale situației de comunicare.

Pentru denumirea acestui aspect al organizării pragmatice a enunțului se mai folosește și termenul *deixis*. După cum se specifică în Dicționarul de științe ale limbajului, se delimitează următoarele tipuri fundamentale de *deixis*: *deixis* personal (codarea unei informații legate de rolurile participanților, emițător sau receptor), *deixis* spațial (plasarea situației descrise în raport cu locul în care se află cei doi comunicanți) și *deixis* temporal (raportarea timpului descris în situația desemnată la momentul emiterii enunțului) [2, p. 157].

Următorul component semantic al enunțului include valorile și semnificațiile de natură comunicativ-pragmatică. Este latura propriu-zis pragmatică a enunțului, care depinde de situația de comunicare și de contextul comunicativ.

Nivelul comunicativ-pragmatic cuprinde informația privind ierarhia elementelor enunțului după importanța lor comunicativă. În funcție de anumiți factori de natură pragmatică (precum contextul, intenția comunicativă a vorbitorului), în fiecare situație concretă de comunicare, în structura enunțului se disting: a) o secvență purtătoare a informației cunoscute, date și b) o secvență purtătoare a informației noi, necunoscute. Prima parte a enunțului este desemnată prin termenul *temă*, iar cea de a doua prin termenul *remă*. *Mihai* (T) *a plecat*. (R) (ca răspuns la întrebarea *Ce-a făcut Mihai?*); *A plecat* (T) *Mihai*. (R) (ca răspuns la întrebarea *Cine a plecat?*).

Nivelul segmentării informaționale *Temă-Remă* se suprapune celorlalte niveluri, interacționând, în special, cu nivelul referențial și cu cel predicativ. În cele ce urmează vom încerca să analizăm modul în care influențează structura informațională asupra organizării sintactice a enunțului. După cum se știe, româna face parte din categoria limbilor în care structura frazei reflectă direct funcția pragmatică, și anume funcțiile de *temă* și de *remă*. După cum observă cercetătorii, în limba română contemporană, în concurența dintre structura formal-sintactică și cea informațională are prioritate cea de la urmă. Aceasta înseamnă că ordinea cuvintelor într-un enunț este modificată în așa fel, încât să corespundă exigențelor discursului.

Faptul că segmentarea informației din punct de vedere comunicativ determină în multe privințe structura enunțului poate fi demonstrat analizând următoarele exemple: *Ion cântă*. și *Cântă Ion*. În primul enunț subiectul apare în poziția temei, în cel de al doilea el este așezat în poziția remei. Când privește predicatul, trebuie menționat că acesta funcționează ca *remă* în primul enunț și ca *temă* în cel de al doilea. Deplasarea și așezarea unui component în poziție tematică, mai avansată în raport cu poziția inițială, se numește tematizare. În același timp, rematizarea unei părți de propoziție se realizează, de obicei, prin așezarea ei pe ultimul loc în structura enunțului: *Am primit acest cadou de la părinți*. – *Am primit de la părinți acest cadou*.

Diferența dintre aceste variante ale enunțurilor analizate nu este semantică, ci este una de natură pragmatică, în sensul că importanța comunicativă a fiecărui component al enunțului este determinată de factori de natură contextual-situațională, precum ar fi: fondul de informație comun interlocutorilor și intenția comunicativă a vorbitorului.

Și un ultim component delimitat în cadrul semnificatului global al enunțului este nivelul care are la bază informația despre scopul comunicării. Trebuie spus că acesta este aspectul cel mai important care îi conferă enunțului statut de unitate comunicativă și am putea spune că acesta constituie, de fapt, esența enunțului ca unitate comunicativă. Această

constatare este confirmată și de opinia expusă în *Dicționarului enciclopedic de pragmatică* ai cărui autori sunt de părere că ceea ce permite trecerea de la cuvinte la enunț este intenția locutorului [1, p. 40].

Din acest punct de vedere, intenția comunicativă este definită de lingviști drept o valoare potențială și virtuală de natură subiectivă, având la bază motivul care îl determină pe locutor să formuleze enunțul respectiv. Această valoare subiectivă, după opinia unor specialiști, se explicitează cu ajutorul verbelor *a implica*, *a presupune*, folosite în construcții de tipul: *Vorbitorul A presupune ceva spunând x*. De exemplu, formulând enunțul *Azi voi veni mai devreme acasă*, locutorul comunică o anumită informație despre revenirea sa acasă, pe care o prezintă sub forma unei promisiuni. Am putea spune că orice act de comunicare este anticipat de prezența unei intenții comunicative care determină, în ultimă instanță, enunțarea. Aceasta înseamnă că, pentru ca vorbitorul să formuleze un enunț, el trebuie să aibă intenția de a realiza actul dat de comunicare. În felul acesta, producerea oricărui enunț, chiar și a celui mai simplu, implică în mod obligatoriu existența unei forțe convenționale specifice numite forță ilocuționară care reflectă scopul urmărit de locutor în contextul comunicativ respectiv.

După cum bine se știe, cele mai generale scopuri realizate de vorbitor în cadrul actului comunicativ sunt: a) să comunice ceva, b) să întrebe ceva sau c) să exprime un ordin, un îndemn, o poruncă. Deci se disting următoarele scopuri locuționare: 1) scopul locuționar asertiv (care constă în reprezentarea unei stări de lucruri ca actuală), 2) scopul locuționar directiv (care constă în a-i cere locutorului să facă ceva) și 3) scopul ilocuționar interogativ (care constă în a-i cere interlocutorului o informație).

Și în concluzie menționăm că trecerea de la structura actanțială a verbului la structura predicativă echivalează, de fapt, procesul de generare a enunțului, care reprezintă transformarea unei organizări semantico-sintactice într-un act de enunțare. În studiul acestei probleme complexe se cunosc mai multe modele de interpretare a procesului de generare a enunțului. Dintre cele mai cunoscute sunt următoarele două: modelul liniar și modelul în formă de Y.

În cadrul modelului liniar straturile de semnificație se suprapun succesiv unul celuilalt indiferent de natura lor. Pe când în cadrul modelului de tip Y există două etape în interpretarea enunțurilor: prima este considerată o etapă strict lingvistică, deoarece ea nu necesită o cunoaștere extralingvistică, iar a doua etapă reprezintă etapa pragmatică. Deosebirea dintre cele două modele rezidă deci în faptul că modelul liniar admite interferarea conținutului informativ cu semnificațiile contextual-pragmatice în procesul de generare a enunțului, iar cel de al doilea model prevede că valorile comunicativ-pragmatice datorate contextului de enunțare nu intervin decât după ce enunțului i s-a atribuit o anumită semnificație referențială.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Moeschler, Reboul: Moeschler Jacques, Reboul Anne. *Dicționar enciclopedic de pragmatică* (traducere în limba română). – Cluj, 1999.
2. GALR, II: *Gramatica limbii române. Vol. II: Enunțul*. – București, 2005.
3. DSL: Bidu-Vrânceanu Angela, Călărașu Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu Liliana, Mancaș Mihaela, Pană-Dindelegan Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*. – București, 2001.